

Spor Eğitimcileri Açısından Fair Play Önemi Ve Örnekleri

The Importance Of Fair Play For Sports Trainers And Examples

ÖZET

İnsana fiziksel alanda yaptığı katkı kadar zihinsel, ruhsal ve sosyal gelişimine katkı yapması beklenen sporun, günümüzde bizzat sosyal ahlaka ve etiğe aykırı davranışları öğrenme ve sergileme aracına dönüşmesi ülkemizdeki sporun geleceğini tartışmalı hale getirdiği öne sürülmüştür (Yapan, 2007). Spor, barış, hoşgörü, eşitlik, azim, otokontrol, fazilet, tutku, hak, hukuk, mutluluk ve saygı gibi insan mayasına yakışır kavramları benliğinde barındırdığı gibi; hüznün, stres gibi insani kimlik taşıyan kavramları da içinde barındıran bir faaliyet olarak, insanın tüm varlığını etkileyen bir kavram olarak hükmünü sürdürmektedir (Pehlivan, 2004). Sporun nihai amacı da insanların fiziksel ve ruhsal yönden dengeli bir kişilik yapıları oluşturmalarını sağlamaktır (Hesapçioğlu, 1994). Sporun popülerliğinin artması ile galip gelme hazzı öne çıkmıştır. Her fırsatta galip gelme arzusu spor yapan bireyleri birtakım hatalı düşünce ve eylemlere itmektedir. Bu da sporun asıl ideolojisini ihmal etmesi anlamındadır. Sporda centilmenlik kavramını karşılayan fair play ilk olarak insan onuruna duyulan saygının bir ifadesi olarak ortaya çıkmıştır. Spordan ekonomik ve politik ümitlerin artması, sporun sağlayabileceği ahlak yanlısı umutları geri plana atmıştır. Spor sahalarında karşılaştığımız olumsuz sahnelerin azaltılması ve nihai olarak ortadan kaldırılmasına yönelik uygulamaların daha çok yasalarla sağlanmaya çalışıldığını, bunun yanında sporla ilgili tüm unsurların (sporcu, antrenör, hakem yazar, spor adamı, seyirci) öğrencilerden çıkacak olması sebebiyle sportmenlik eğitimine okullardaki beden eğitimi derslerinde yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu çalışmada sporun nihai amacına ulaşma için gerekli olduğu düşünülen fair play kavramı ve örnekleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Spor, Eğitimci, Fair Play

ABSTRACT

It has been suggested that sports, which are expected to contribute to the mental, spiritual and social development of people as much as they do in the physical field, have now turned into a tool for learning and exhibiting behaviors that are contrary to social morality and ethics, making the future of sports in our country controversial (Yapan, 2007). Sports, peace, tolerance, equality, perseverance, self-control, virtue, passion, rights, law, happiness and respect, as well as concepts that suit the human essence; As an activity that includes concepts that carry human identity such as sadness and stress, it continues to be a concept that affects the entire existence of a person (Pehlivan, 2004). The ultimate purpose of sports is to enable people to create a physically and spiritually balanced personality structure (Hesapçioğlu, 1994). With the increasing popularity of sports, the pleasure of winning has come to the fore. The desire to win at every opportunity pushes individuals who do sports to some wrong thoughts and actions. This means that the sport neglects its main ideology. Fair play, which meets the concept of sportsmanship in sports, first emerged as an expression of respect for human dignity. Increasing economic and political hopes from sports have pushed back the moral hopes that sports could provide. Practices aimed at reducing and ultimately eliminating the negative scenes we encounter in sports fields are mostly tried¹²³ to be provided by law, and since all elements related to sports (athletes, coaches, referees, sportsmen, spectators) will come from the students, sportsmanship education should be included in physical education classes in schools. It is thought necessary. This study focuses on the concept of fair play and its examples, which are thought to be necessary for sports to achieve its ultimate goal.

Keywords: Sports, Educator, Fair Play

GİRİŞ

İnsana fiziksel alanda yaptığı katkı kadar zihinsel, ruhsal ve sosyal gelişimine katkı yapması beklenen sporun, günümüzde bizzat sosyal ahlaka ve etiğe aykırı davranışları öğrenme ve sergileme aracına dönüşmesi ülkemizdeki sporun geleceğini tartışmalı hale getirdiği öne sürülmüştür (Yapan, 2007). Spor, barış, hoşgörü, eşitlik, azim, otokontrol, fazilet, tutku, hak, hukuk, mutluluk ve saygı gibi insan mayasına yakışır kavramları benliğinde barındırdığı gibi; hüznün, stres gibi insani kimlik taşıyan kavramları da içinde barındıran bir faaliyet olarak, insanın tüm varlığını etkileyen bir kavram olarak hükmünü sürdürmektedir (Pehlivan, 2004). Sporun nihai amacı da insanların fiziksel ve ruhsal yönden dengeli bir kişilik yapıları oluşturmalarını sağlamaktır (Hesapçioğlu, 1994). Bunun yanında spor, sağlıklı, mutlu, çalışkan, morali yüksek, faal ve çağdaş bir millet altyapısı oluşturmakta, topluma karşı görev ve sorumluluklarını bilen, fiziksel ile ruh durumu yerinde, inşa edici, yaratıcı, üretken, ahlak

Hülya Bingöl⁴
Mehmet Polatoğlu²
Şeyda Deveci³

How to Cite This Article
Bingöl, H., Polatoğlu, M. & Deveci, Ş. (2024). "Spor Eğitimcileri Açısından Fair Play Önemi Ve Örnekleri", *International Academic Social Resources Journal*, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:9, Issue:1; pp:9-16. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10714779>

Arrival: 22 October 2023
Published: 27 February 2024

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Dr. Öğr. Üyesi. İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Malatya, Türkiye. ROR ID: <https://ror.org/04asck240>

² Öğretmen. MEB, Elazığ, Türkiye. ROR ID: <https://ror.org/00jga9g46>

³ Uzm. Psk. Dan. MEB, Elazığ, Türkiye. ROR ID: <https://ror.org/00jga9g46>

sahibi, erdemli ve erdem timsali gelecek kuşaklar yetiştirmekte, ülke bireylerinin bütün bireylerini enerjik, morali yüksek ve umutlu tutmaktır (Yetim, 2000).

Sporun popülerliğinin artması ile galip gelme hazzı öne çıkmıştır. Her fırsatta galip gelme arzusu spor yapan bireyleri birtakım hatalı düşünce ve eylemlere itmektedir. Bu da sporun reel ideolojisini ihmal etmesi anlamındadır. Spordan ekonomik ve politik ümitlerin artması, sporun sağlayabileceği ahlak yanlısı umutları geri plana atmıştır. Acemi ruhun, ustalar karşısında güç kaybetmesine sebeptir (Sezen ve Yıldırım, 2007). Yıldırım (2004), spor sahalarında karşılaştığımız olumsuz sahnelerin azaltılması ve nihai olarak ortadan kaldırılmasına yönelik uygulamaların daha çok yasalarla sağlanmaya çalışıldığını, bunun yanında sporla ilgili tüm unsurların (sporcu, antrenör, hakem yazar, spor adamı, seyirci) öğrencilerden çıkacak olması sebebiyle sportmenlik eğitimine okullardaki beden eğitimi derslerinde yer verilmesi gerektiğini hatırlatır.

Sporculara, antrenörlere ve idarecilere başarılı olma, madalya ya da ödül kazanma konusunda yapılan psikolojik baskının etkisiyle, spor organizasyonlarında ahlaka aykırı davranışlara olan eğilimin arttığı görülmektedir. Spor ve spor ahlakı kavramlarının birbirinden bağımsız olduğu düşünülemez, sporu belirleyen ilkeler ve özellikler aynı zamanda spor ahlakını ve sporcunun yaşama biçimini de belirlemektedir (Erdemli, 2006). Spor aktivitelerinde, sporun gayesi haricinde bazı istenmeyen eylemlerin ortaya çıktığı izlenmektedir: Bir sporcunun önce kendisinin yaptığı kuralsız hareketleri yapması, kaba kuvvete başvurusu, doping uygulaması, şike yapması ve karşılaşmanın sonucunu etkileyebilecek kararlar vermesidir. Bunları izleyicinin ve taraftarların bilinçsiz davranışları takip etmektedir (Duran, 2003).

Günümüzde bütün ülkeler, başlangıçta, sosyal hayatın ve toplum kültürünün bir paydası olarak bilinen sporun, folklorler üzerindeki değiştirici, birleştirici gücünün ayrımına varmışlardır. Bunun sonucunda sporu, toplumun iç dinamiğini ateşleyen itici bir kuvvet, siyasetin, sosyal ve kültürel değişimin bir gereci olarak görmeye ve bundan faydalanmaya başlamışlardır. Bu bakış açısının sonucunda bir devlet ideolojisine dönüşen spor, asgari düzeyde kişilerarası, azami düzeyde ise milletlerarası çekişmenin imgesine dönüşmüştür (Aslım, 2007). Böylece Fair Play kavramı doğmuştur. Fair Play kavramı insan gururuna sergilenen değerın ifade edilmesiyle meydana gelmiş, sporun her aşamasında ve her çeşidinde hakka uygun ve dürüstçe oynamanın şart olan bir ilkesi olarak varlığını benimsetmiştir (Pehlivan, 2004). İngiliz diline ait bir kavram olan Fair Play'in spor kavramı düşünüldüğünde centilmenlik kavramını karşıladığı, evrenin tüm milletlerince bilinmektedir. İngilizcede Fair: güzel, zarif, hoş giden, saf, şeref sahibi, dürüst, adaletli anlamlarına karşılıktır (Pehlivan, 2004). Pehlivan'a (2004) göre, Fair Play (sportmenlik) kavramı ilk olarak insan onuruna gösterilen saygının bir ifadesi olarak ortaya çıkmıştır ve sporun her aşamasında, her alanında ve her türünde hakka uygun ve dürüstçe oyun oynamaya sebep olan bir ahlaki ilke olarak kendini kabul ettirmiştir.

Fair Play çalışmalarının, ahlaki açıdan donanımlı bir genç kuşağının aktive edilmesine yönelik ilk ve orta öğretim yaşındaki çocuk ve gençlerin okullardaki beden eğitiminden başlatılması, geleceğin sporcu, antrenör, hakem, yazar ve seyircisinin bu kitle içinden çıkacak olmasında oldukça heyecan verici ve değerli görülmektedir (Yıldırım, 2002)

ARAŞTIRMANIN AMACI VE METODU

Bu çalışmayla Fair Play kavramı ve önemi, Fair Play kavramının eğitimdeki yeri ve eğitimcilerin görüşleri teorik bir kapsam içerisinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. 3 Teoriye dayanan bir çalışma olan bu araştırmada kaynak analizi yapılmıştır. Metin kapsamında yayımlanmış olan bilimsel nitelikte metinler incelenerek Fair Play ve eğitim ile ilgili olgular yorulmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

Bu kısımda Fair Play ve eğitimde olgusal bir pencere oluşturulmaya çalışılacaktır.

Fair Play ve Önemi

Spor kavramına baktığımızda aslında öne çıkan, bir ahlak kavramı ve eğitim ilkesi olarak kabul edilen sportmenlik; oyun kurallarına uygun hareket etme, başkalarına ve rakiplere saygı, adalet, centilmenlik gibi insani özellikleri bünyesinde barındırırken; hilekârlık, yalan, kurallara aykırı davranma gibi toplum tarafından kabul edilmeyen davranışlara da karşı çıktığı görülmüştür (Yapan, 2007). Sportmenlik kavramı içerisinde, fazilet, samimiyet, cesaret, sabır, azim, kendini kontrol edebilme, kendine güven duyma, başkalarını küçümsememe ve aşağılamama, başkalarının fikirlerine ve doğrularına saygı duyma, kibarlık, asillik, onurluluk, ortaklık ve cömertlik gibi olguları barındırır (Koç, 2013).

Sportmenlik, sporcu erkek ve kadından ortaya koyması istenen davranışlar olarak açıklanır. Sportmenlik: "kaybedebilen ya da şikâyet etmeden mağlup olabilen, kural dışı davranışlarla kazanmayan ve rakibine iyilik, cömertlik ve nezaketle davranan kişi" olarak da yapılır. Sportmenlik, samimiyet, cesur olma, sabır oto kontrol, öz güven, küçümsememek ve aşağılamamak, başkalarının düşüncelerine ve hislerine saygılı olma, kibarlık, asillik, onurluluk ve mütevazı olma gibi özellikleri bünyesinde dir. Sportmenliğin amacı oyunun tansiyonunu kontrol altına almaktır (Keating, 2003; Akt: Gürpınar, 2009).

Sporcuların da işlerini yaparken uyması gereken kurallardan ilki etik kurallardır. Bu da spor müsabakalarında kurallara uygulama, onları kazanma veya kaybetme durumunda sağduyulu davranma, sporun aslında sadece bir oyun olduğu, spor adına yapılması gerektiği, galip gelme veya kaybetmenin sonraki süreçte olduğu bilincinde olma ve buna uygun davranma şeklinde olur. Spor faaliyetleri ve spor eğitimi yalnızca sporcuların kas-zihin becerilerini en üst seviyeye çıkarma şeklinde bilinmemelidir. Sporcular etik kurallara uygun olarak mücadele etmesi açısından da eğitim almalıdır (Tanrıverdi, 2012).

1926'da, çocukluk çağı oyunlarından uluslararası müsabakalara kadar hayatın tüm bakış açılarıyla ilgili olarak sportmenliğin ilkelerini yaymak amacıyla kurulan Uluslararası Sportmenlik Birliği sekiz tane kural koymuştur. Bunlar şöyle sıralanır (Keating, 2007):

1. Kurallara uyun.
2. Takım arkadaşlarınıza bağlı kalın.
3. Kendinizi zinde tutun.
4. Öfkenizi kontrol edin.
5. Oyununuzu şiddetten uzak tutun.
6. Kazandığınızda övünmeyin.
7. Mağlubiyette yıkılmayın.
8. Sağlıklı bir vücut için sağlam ruhlu ve açık fikirli olun.

Sporda Fair Play teriminin geçmiş alt yapısının, Antik Çağ Olimpiyat Oyunları, Orta Çağ Şövalye Turnuvaları ve 19.Yüzyıl İngiltere'sinde kültürel yapısı; özellikle yatılı kolejlerde (Puplik School), acemi kurallar ve sınıflar içerisinde kendine özgü bir mana bulduğu fark edilmiştir. Günümüzdeki bakış açısıyla Fair Play kavramının, 19.yüzyılda İngiltere'de görülmeye başladığı öne sürülmektedir (Yıldıran, 1992).

Sportif davranışın temelinde sportif erdem (Fair Play) kavramı bulunmaktadır. Fair play 15. yüzyılın ikinci yarısında genel anlamda "fırsat eşitliğini korumak" olarak kullanılmış, 18. yüzyılda da spor dilinde yerini almıştır (Sezen ve Yıldıran, 2003). Uluslararası Fair Play Komitesince Fair Play tanımı, bir grubun ya da sporcunun kazanmayı veya performans seviyesinin düşmesini, kaybetmeyi önemsemeyerek yaptığı jest olarak tanımlanmıştır. Şöyle ki; sporcuların yarışma sırasında ağırlaşan şartlar altında bile oyun yasalarına uygun davranmaları, imkân eşitliğini ihlal etmeme düşüncesiyle haksız faydalanmalarından yararlanmaya çalışmamaları, karşı tarafı düşman olarak değil de oyunun gerçekleşmesine olanak sunan, eşit haklara sahip bir birey olarak görmeleri ve karşı tarafa önem vermeleri fair play terimi açıklanır. (Türkmen ve Varol, 2015). Fair Play kavramına sporcu penceresinden bakacak olursak sporcunun, karşı taraf ile eşit imkânlarda olması için doğal bir istek duyması, karşı tarafın kötü koşullarından yararlanmayı seçmemesi, yazılı olan kaideler beraberinde rakibine belirli olanaklar sağlaması, bu kaidelerden tek taraflı olarak faydalanmaya çalışmamasıdır (Pehlivan, 2004).

Fair Play esasında genel olarak üç kavram üzerinden şekil almıştır. İlk olarak "iyi oyun" manasında kullanılmıştır. İkinci aşamada "iyi oyunu oluşturacak ruh hali ve sporcuda abes durmayacak davranış kalıpları" şeklinde kabul edilmiştir. Daha sonrasında "iyi oyunun oluşması için oyuna dahil edilen kısımların yapmak zorunda oldukları hareketlerin tümü" olarak ifade edilmiştir. Fair Play spor kavramının içinden doğmuş bir yaşama biçimidir. Sakatlık geçiren bir oyuncunun en kısa süredeki tedavisi için topun dışarı çıkarılması en basit Fair Play emsalidir (Donuk-Şenduran, 2006). Fair Play; kurallara uymanın ötesinde belirli davranış ve düşünce tarzının kabul edilmesini yansıtmaktadır. Bu düşünce biçimi; rakibine bilinçli olarak bedensel ve zihinsel hasar getirecek her bir edimden uzak durmaya çalışma, ihtiraslarına yenilmeden kendine yakışan bir biçimde mücadele etme, kendi hakları kadar karşı tarafın haklarına da saygı duyma onları savunma şeklindedir. Zaten sporun yaradılışında bulunan nihai gaye de budur. Spor; galip gelmek veya şampiyonluk amacıyla hiçbir kaideyi önemsemeden, etik ve insani kıstasları yok sayarak mücadele demek değildir. Aksine saygı, değer, arkadaşlık, kardeşlik vb. etik ve insani kıymetler kapsamında mücadeledir (Tanrıverdi, 2012).

21. yüzyılda dünyada Fair Play kavramı spor literatüründe yerini almıştır. Spor yarışmalarında fertlerin egolarını geride bırakarak, özveride bulunma direkt taraf tutma yeteneğidir. Sporcular da oyunları seyreden izleyiciler de eylemlerini etik kurallarına uyacak şekilde şekillendirmelidir. Bu amaçla sporcular ve izleyiciler küçük yaşlardan itibaren Fair Play'a uygun davranışları özümsemeli, olimpizm ideolojisini benimsemelidirler. Bu amaç için Milli Eğitim Bakanlığı ile iş birliği içerisinde "Fair Play" içerikli karikatür yarışlar düzenlenmektedir. Bu edimi gerçekleştirebilmek için 80 ilde 65000 okula davet broşürleri gönderilerek büyük bir katılımın olması sağlanmaya çalışılmaktadır. Dönem sonunda başarılı olanlara ödülleri verilmekte ve ödül alanlar basın aracılığıyla açıklanmaktadır. Spor müsabakalarında Fair Play'e ait davranışlar sergileyenler değerlendirilmekte ve bu kişilere ödülleri verilmektedir (Erdem, 2002).

Spora hangi aşamada ve biçimde katılırsak katılım (sporcu, antrenör, yönetici, hakem, seyirci vb.) bir disiplin anlayışı çerçevesinde, dürüst, ahlaklı, erdemli, saygılı ve hoşgörüye uygun davranmada herkesin dikkat etmesi gereken nokta şu olmalıdır: Kurallar ister yazılı olsun, ister olmasın, doğruluk ve şeref kavramlarının gereği olan davranışlar sergilenmelidir. Bu bağlamda biçimsel ve biçimsel olmayan tarzda ifade edilen Fair Play kavramını kabul edip benimsemek ve ona uygun davranışlarda bulunmak, toplum eğitiminin yanında; sporcuları da oluşabilecek tehlikelerden koruyacak ve tüm insanlara şeref kavramını benimsetecektir (Orhun, 1992).

Spor Eğitimcileri Açısından Fair Play

Eğitimin bir aracı olan sporun, toplumun tüm kesimleri tarafından kullanılmakta olduğu görülmektedir. Spordan en yüksek düzeyde verim elde edebilmek, ilk çağlardan günümüze kadar ulaşan spor ahlakı, felsefi ilke ve kurallarına sadık kalmakla mümkündür (Erişim, 2006).

Sportmenliğe uygun davranışların, öğrencilerin kişilik özelliklerine göre incelenmesi ve bu yönde programlar hazırlanmasına ihtiyaç olduğu görülmektedir (Koç ve Güllü, 2017). Bu kapsamda ergenlik döneminde bulunan öğrencilerin olumlu veya olumsuz psikososyal becerileri kazanmasında, cinsiyet, okuldaki akademik başarı durumu, ailenin sosyo-ekonomik durumu ve beden eğitimi derslerinde ilgi gösterilen branş türünün önemli birer değişken olduğu görülmektedir (Koç ve Güllü, 2017).

Entzion, 1991 yılında öğrencilerine sportmenliğin tanımını sormuştur; karşılığında aldığı cevaplar: (Horn, 2002; Akt: Gürpınar, 2009):

- ✓ Kimseye zarar vermeyen,
- ✓ Hata yaptığında takım arkadaşına bağırmayan,
- ✓ Hile yapmayan,
- ✓ Kaybettiğinde ağlamayan,
- ✓ Kaybettiğinde bahane bulmayan,
- ✓ Birinci olmaya çalışan,
- ✓ İnsanlara iyi olmadığını söylemeyen,
- ✓ Övünmeyen,
- ✓ Kimseye vurmayan.

Spor hızla ilerleyen teknolojinin, hızlı kentleşmenin ve diğer yaşam şartlarının beraberinde insanlarda oluşturduğu buhran ve etkilerini azaltır. Bu durumların insanda bıraktığı olumsuzlukları azaltmak, sonuç olarak sağlıklı bir kitle oluşturmak için bedensel aktiviteleri ve spor faaliyetlerini tüm eğitim kurumlarında öğrenciler için ödün verilmeyecek bir alışkanlık konumuna getirmek, bir millet için ilerlemenin, kalkınmanın temelidir (Koca, 2006).

Eğitim kurumları sporunun etik ve insani açıdan genel gayelerini kısaca şöyle söyleyebiliriz: Aktif nüfusta fiziksel, ussal, ruhsal ve kitlesel sağlık farkındalığının oluşturulması ve onlara bu kıymetli edimlerin aşılmasıdır. Bu genel gaye doğrultusunda aktif nüfusta dayanışma ve iş birliği bilincini geliştirmek, kural bilinci oluşturmak, paylaşma, adil olma, hoş görmek ve yardımseverlik gibi değerlerin yanında çocuk ve gençleri sporun; insan, doğal yaşam ve toplumsal sahalardaki tesiri ve işe yararlığı hususunda bilgilendirmek okul sporunun en kıymetli eğitim gayelerindedir (Pehlivan, 2004). Beden eğitimi dersleri vasıtasıyla okullarda gerçekleştirilen spor faaliyetleri çocuk ve gençlerde dayanışma ve iş birliği bilincini geliştirme, kural bilinci oluşturma, paylaşım, adil olma, hoş görmek ve yardımseverlik gibi kıymetlerin benimsenip içselleştirilmesinde önemli bir role sahiptir (Kayışlıoğlu, Altınkök, Temel ve Yüksel, 2015).

Türkiye’de, ilk ve ortaöğretim okullarında beden eğitimi dersleri, "İlköğretim Okulları, Lise ve Dengi Okullar Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programları" (MEB, 1997) çerçevesinde yürütülmektedir. Programda bahsedilen ve beden eğitimi derslerinde gerçekleştirilmesi umulan on sekiz amaç arasında Fair Play ile alakalı olarak "Dostça oynama ve yarışma, kazanan kişiyi kutlama, kaybetmeyi olgunlukla karşılama, adil olmayan durumların karşısında durabilme" gayesi bulunmaktadır. Amaca yönelik sergilenecek davranışlar ise programda şöyle belirlenmiştir:

- ✓ Grupla oynamaya istekli olma,
- ✓ Oyun içerisinde kendi ve rakip takım oyuncularına saygılı olma,
- ✓ Yöneticilerin uyarılarına ve hakem kararlarına saygılı olma,
- ✓ Başarılı olduğunda aşırı öğünmeme,
- ✓ Oyun ve yarışmalarda kaybettiğinde, ileride başarılı olmak için daha çok çalışmaya istekli olma,

- ✓ Kazanmak için kural dışı yollara başvurmama,
- ✓ Oyun ve yarışmalarda, başarının sevincini, kaybetmenin üzüntüsünü arkadaşları ile paylaşma.

Programın belirttiği gaye buna yönelik uygun bulunan davranışların, sadece kaidelere uygun davranmanın çok ilerisinde, uygun görülen resmi ve biçimsel olmayan Fair Play algısını öne çıkardığı anlaşılmaktadır.

Sporda erdeme aykırı davranışlardaki artış, Fair Play anlayışının kazandırılmasının öncelikli olarak sistemli ve uzun vadeli bir eğitimi zorunlu kıldığını göstermiştir. Öğrenciler açısından bunun önemli olduğunun düşünülmesiyle Fair Play kültürünün oluşturulması ve benimsetilmesine yönelik çalışmalarda, hareket noktasının ilköğretim ve orta öğretim öğrencilerinin oluşturması düşüncesi ağırlık kazanmaya başlamıştır (Yıldıran, 2005). Nitekim 19. yy ortalarında gelişmiş olarak ifade edebileceğimiz İngiliz toplumunun spor yoluyla eğitime dayalı reform hareketlerinin temel kavramlarından birini Fair Play oluşturmaktaydı (Yıldıran, 2004).

Fair Play çalışmalarının, ahlak açısından donanımlı bir genç neslin biçimlendirilmesine dair, ilk ve orta öğretim devri çocuk ve genç kuşaklarının eğitim kurumlarındaki beden eğitimi derslerinden yola çıkılması, geleceğin sporcu, antrenör, hakem, yazman ve izleyicisinin bu büyük grup içerisinde oluşacak olması açısından önemlidir (Yıldıran, 2002). İnsanın eğitiminin, oyun ile başlatıldığı göz önünde bulundurulduğunda spora yönelme, yöneltme insanın sıhhatli bir hayatı devam ettirebilmesi bakımından oldukça önemlidir. Eğitim temelli beden eğitimi faaliyetlerini anaokullarında beden eğitimi, ilköğretim okullarında beden eğitimi ve ortaöğretimde beden eğitimi biçiminde gruplandırabiliriz. Beden eğitimi ve spor kavramlarının manaları genel çizgileriyle yurt içi ve yurt dışındaki faaliyetlerde birbirini andıran özellikler barındırmaktadır (Balyan, 2009).

Okullardaki beden eğitimi dersleri ve okullar arası yarışmalar, Fair Play'e uygun davranışların kazandırılması ve ortaya konmasına uygun bir ortam olarak kullanılmalıdır. 19. yüzyıl İngiltere'si örneğinde olduğu gibi, okuldaki beden eğitimi ve spor etkinlikleri, çocuk ve gençlerin karakter oluşturma eğitimleri için bir araç konumuna getirilmeli, öğrencilerin günlük hayatta sergileyebilecekleri davranış biçimleri öğretmenler tarafından kasıtlı olarak uygulanmalı ve bu davranışlar pekiştirilmelidir (Yıldıran, 2002).

3.Fair Play Örnekleri

2008 yılında Fenerbahçe-Efes Pilsen takımları arasında yapılan basketbol maçının en önemli anında hakemin dışarı çıkan bir topu Fenerbahçe'ye devretmesine rağmen "Hayır top benden çıktı" diyen Fenerbahçeli oyuncu Ömer Onan Fair Play'in en güzel ve seçkin örneklerinden birini sergilemiştir (Arıpınar ve Donuk, 2011).

2010 yılında oynanan Kazakistan-Türkiye maçından önce düzenlenen tören sırasında çok soğuk havadan etkilenen ve oyuncuların önünde törene katılan çocuklardan birine Hamit Altıntop üzerindeki eşofmanın üzerini çıkarıp devretmiştir. Bu emsal teşkil eden davranışı diğer Türk oyuncuları da yapmıştır. Hamit örnek hareketi vesilesiyle Dünya Fair Play Ödülü Davranış dalında tebrik mektubu almaya layık görülmüştür (Arıpınar ve Donuk, 2011).

Konyaspor, Türkiye 1. Futbol Liginde 2009-2010 döneminde gündemde olan bir takımdır. Takımda Norveçli Branimir Poljac bulunmaktadır. 2 Nisan 2010 günü antrenmana gelirken trafik kazası geçirmiş ve felç olmuştur. Futbol hayatı sona eren Poljac Konya'dan Norveç'e gitmiş Oslo'da bir fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezinde tedaviye alınmıştır. Konyaspor 2009-2010 sezonunda şampiyonluğu tatmıştır. Türkiye Süper Lige terfi etmiştir. Konyaspor yönetimi Oslo'ya giderek Poljac'a şampiyonluk kupasını ve primini verdiler. Yeni sezonda ise Kulüp otobüsünü Poljac'ın resmiyle süslediler. Bu örnek hareket için Konyaspor kulübü davranış dalında 2010 yılı Dünya Fair Play Ödülü Kutlama Mektubuna layık görülmüştür (Arıpınar ve Donuk, 2011).

1996 yılı İngiltere'de yapılan Avrupa Şampiyonası Türkiye-Hırvatistan müsabakası, turnuvada belki ilk galibiyetimizi ve puanımızı alacaktık ancak Alpay'ın Hırvatistan maçında karşıdakine faul yaparak kalemizde gördüğümüz gol ve Alpay'ın Fair Play ödülü aldığı hareket aklımızdadır. Hırvatların karşılaşmanın son anlarında yakaladığı bir kontra atakta, Hırvat forvet Goran Vlaovic'e ters harekette bulunmamış ve bu atakta Goran Vlaovic topu güzel bir şekilde aklarımıza teslim etmiştir. Puan kazanamadığımız bu olay Alpay ile anılmaya başlayan ve tartışılmaya devam eden bir olgu olarak anılmaktadır (Donuk ve Şenduran, 2006).

Ne yazık ki artık aramızda olmayan Galatasaray'ın eski başkanı Özhan Canaydın, takımının geçmişten beri Fenerbahçe'ye 6-0 yenildiği maçta çevresinin tepkisini çekmek uğruna sarı-lacivertli takımın gollerini kutlayarak, örnek davranışta bulunduğundan 2002 yılında Uluslararası Fair Play Komitesince ödüle layık görülmüştür (Şebin, 2012). 2005 yılında Galatasaray'ın genç yıldızı Özgürcan Özcan, PAF karşılaşmasında attığı ve hakemce sayılan golü "elle attım" diyerek kabul ettirmiş, bu ince düşünceli hareketiyle de Uluslararası Fair Play Komitesinden Davranış Şeref Diplomasını almaya hak kazanmıştır (Şebin, 2012).

Konyaspor, 2010'da geçirdiği feci trafik kazası sonrasında felç kalan Norveçli oyuncu Branimir Poljac'ın ülkesinde tedavi altına alındığı hastaneye o dönem kazanılan galibiyet hediyesini teslim etmiş, takım otobüsü de Branimir Poljac'ın resmiyle donatılmıştır. Bu hareketler yeşil-beyazlı kulübe milletlerarası bir centilmenlik ödülünü peşi sıra getirmiştir (Şebin, 2012). 2 Kasım 1969'da Real Madrid-Sabadell arasında şampiyonluk karşılaşmasında vaziyet

eşitken Sabadell forveti Zaballa'nın topu kaleye göndereceği esnada, Real Madrid file bekçisi ve stoperinin çarpışıp baygınlık geçirdiğini görmüştür. Bundan sonra topa müdahaleden vazgeçmiş ve maçı Real Madrid 1-0 kazanmıştır. Maç sonrasında Sabadell Kulübü, Zaballa'ya ceza amacıyla bir araya gelmiş olsa da İspanyol medyası oyuncusunu korumuş ve onu farklı ve muhteşem bir oyuncu diye duyurmuştur (Arıpınar ve Donuk, 2011).

Elvan Abeylegesse, 15 Ağustos 2009 tarihindeki Dünya Atletizm Şampiyonasında koşulan bayanlar 10 bin metre yarışı öncesinde ayakkabılarını kaldığı yerde unutan ve kendisine benzeyen yarışın önemli isimlerinden olan Etiyopyalı atlet Meselech Melkamu'ya bir diğer ayakkabılarını vermiştir (Arıpınar ve Donuk, 2011).

1967 yılında Fransa Atletizm Şampiyonasının 200 metre yarışmasının en iyisi olarak tamamlayan Sylvie Telliez, madalyasını Gabrielle Mayer'e vermiştir. Çünkü G. Mayer yarışı birinci olarak bitirmeye en yakın olduğu sırada düşmüştür (Doğal, 2007).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, Fair-Play kavramını tamamıyla değerlendirdiğimizde, "gentleman" kavramının, oyunun kıstaslarına ve rakibe veya karşı gruba saygılı olmayı gözler önüne seren bir anlam barındırdığının bilincindeyiz. Bu sözcüğün Türkçe ifadesi "dürüst yarışma"dır fakat kelimeye verilen mana "sportif fazilet"dir. Fazilet sözcüğü etik üstün olma anlamını barındırmaktadır. İngiliz diline ait kök bağı bulunan Fair-Play sözcüğünün ilk halini birleşik bir kelime olan "fairness" kelimesi oluşturur. Fairness, girilen çabada dürüstlüğe uygun hareket etmek, payını gözetmek, insana yakışır şekilde yaşantı sürmek manasındadır. Buradan yola çıkılarak "Fair" olgusunun yalnızca sporla alakalı bir mana taşımadığı ve insan yaşamının her adımında, zamanında uyulması lazım gelen bir yaşam ideolojisi olduğu ifade edilir. Bu yazıda "Fair" sözcüğü, kendi içindeki kaidelere uygun, dürüst, iyi, doğru, olumlu vb. birçok faydalı ön ad yanında tüm dünyaya ait bir temeli barındırmıştır. Bunun dışında "Play" sözcüğü de yarış ve oyun gibi manalar taşırlar. Bu iki olgu birleşik ifade edilebildiğinde dürüstçe oynanan oyun, hak sahibi bir yarışma, insana yakışır bir yarışma, yalnızca spor adına yarışmak gibi manalar barındırmaktadır.

Sihhatli bir yaşantı adına sporcuların yanı sıra sporu iş durumuna dönüştürüp bu durumdan maddi destek kazanan insanların sayısı hiç de az değildir. Milletler sağlıklı kuşakları oluşturmak amacıyla spora önemli ciddi ve büyük destek ve planlamalar yapılmaktadır. En kıymetlisi spor; düzenleyici, barışı sağlamak ve devam ettirmek tesiri olan ve mücadele neticesinde rakiplere saygılı olma duygusunu oluşturma hususunda noktasında mühim bir faktördür. Sporun toplumsal oluşumda yer ediniş yaşantı halini almasıyla "Fair-Play" kavramı daha da önem arz etmiştir. Fair-Play'in geçmişi 18. ve 19. Yüzyıla kadar götürülmüştür. Bu zaman dilimlerinde insanlar sporla uğraşırken Fair-Play oluşumuna ihtiyaçları olmuştur. Bunun sonucunda Fair-Play, eğitim başlıklarının içerisine dahil olmuş ve İngiltere'de eğitim kurumlarında sporla Fair-Play'in ehemmiyeti de nakledilmeye çalışılmıştır. Daha sonraki kademelerde bu tanımlar sosyal hayatta kendine yer edinmeyi başarmış, toplumsal kitlede güvenilir yurttaş, örnek oluşturacak birey olma adına ortaya atılan tanımsal ifadelerde belirgin bir faktör olmuştur.

y olma adına ortaya atılan tanımsal ifadelerde belirgin bir faktör olmuştur. 12 Eğitimde değerler eğitiminin ve psikomotor becerilerin kazandırılmasının önemli araçlarından biri olan spor, Fair-Playde vurgulanan değerlerin oluşturulmasında en önemli kavramdır. İnsan eğitiminin ailede başlayıp temelini okullarda sağlamlaştırıldığını göz önünde bulundurursak bu değerlerin oluşturulmasında beden eğitimi dersleri oldukça önemlidir. Okullarda verilen beden eğitimi dersleri dâhilinde Fair Play fikrinin kazandırılması gelecek kuşaklar açısından önem arz etmektedir.

Okul beden eğitimi ve sportif faaliyetler dâhilinde Fair Play eğitiminin verilebilmesi için ilk kabul kıstaslarını tamamlamak adına önce kendilerinde görev yapan beden eğitimi öğretmenleri uğruna görevleri sırasında aldıkları eğitimi tamamlamaları, öğretmen adayları için de resmi ders ve görev programlarında yeni fikirlere başvurulması, eğitici nitelikteki taslakların düzenlenmesi hayati ihtiyaçlardır. Bu kapsamda, Fair Play ve Olimpizm dersinin beden eğitimi ve spor eğitim ve öğretimini veren mecburi dersler içeriğine dâhil edilmesinin önünün açılması, bu dersleri verebilecek eğitim neferlerinin kurslarda ve çeşitli toplantılarla yetiştirilmesine dair ders kitapları ve programlarının düzenlenmesi önceliklidir. "Önce Fair Play" hareketliliği kapsamında bilgilendirici filmler ve çeşitli bildiriler hazırlanmalı, öğrencilerin faydalanması amaçlanmalıdır. Fair Play'e dair hızlı seminerler planlanmalı ve bir an önce uygulanmalıdır. Bu plan dahilinde işin ustası oldukları bilinen sporcu, antrenör, hakem, kulüp yöneticisi, spor yazarı ve taraftar kulüplerinin ve idarecilerinin Fair Play'a dair fikir ve yaşantıları nakledebilecekleri toplantılar yapılmalı ve gençler bu tartışmalara dahil edilmelidir, bunun için de desteklenmelidir. Gruplar şeklinde türlü spor organizasyonları gezilerek, Fair Play'e yararlı olabilecek -olmayacak hareketlerin bireylerce belirlenmesine olanak sağlamak ve bunları ders esnasında bilgi alışverişine açmak, Fair Play zihniyetinin kazandırılmasında mühim yer edinebilir. Öğrenciler arasında kurulacak Fair Play inisiyatif topluluklarının, her eğitim kurumunda bireylerin Fair Play'e dair fikirlerini ve medyada oluşan her türlü emsalleri bildiren bir Fair Play yazılı materyal oluşturmaları da faydalı olabilecek ve benimsenecek seçeneklerdendir. Beden eğitimi ve spor öğrenimi veren oluşumlarda, lisans tamamlama veya projelerinde Fair Play'in ön sırada yer alan araştırma ve uygulama alanı şeklinde düşünülebilir.

KAYNAKÇA

Arıpınar, E. ve Donuk, B. (2011). *Fair Play*. Ötüken Yayınevi. s.29. İstanbul.

- Aslım, M. (2007). *Modern Toplumda Sporun İşlevi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Balyan, M. (2009). *İlköğretim 2. kademe ve ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutumları, sosyal beceri ve öz-yeterlik düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmış doktora tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Doğal, B. (2007). *Spor Sosyolojisi ve Uygulamalı Spor Sosyolojisine Giriş*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Donuk, B. Şenduran F. S. (2006). *Futbolun Anatomisi*. Ötüken Yayınları. s.57- 65. İstanbul.
- Duran, N. (2003). *Kültür Uygarlık ve Spor*. 1. Baskı. Antalya: Hatay'a Hizmet Vakfı Yayını.
- Erdem, S. (2002). 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi. 27-29 Ekim 2002. s: 157- 55.
- Erdemli, A. (2006). *Temel Sorunlarıyla Spor Felsefesi*. (2. Basım). E yayınları. s.29.
- Erişim, C. (2006). Spor, Olimpiyatlar, Ahlak ve Fair Play, Toplumsal Açından Spor. www.sporbilim.com
- Gürpınar, B. (2009). *Basketbol ve Futbol Hakemlerinin Karşılaştıkları Sportmenlik Dışı Davranışlar ve Bu Davranışların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hesapçioğlu, M. (1994). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Beta Basım Yayın, İstanbul, s.8.
- Kayışlıoğlu, N. B., Altıncık, M., Temel, C. ve Yüksel, Y. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışlarının İncelenmesi: Karabük İli Örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1 (3), 1044-1056.
- Keating, J. W. (2007). *Sportsmanship as a moral category*. In: Morgan WJ, (Editor) *Ethics in Sport*. pp. 141-152. Human Kinetics.
- Koca, C. (2006). *Beden eğitimi ve spor alanında toplumsal ve kültürel yeniden üretim*. Yayınlanmış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Koç, Y. (2013). Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği (BEDSDÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 96-114.
- Koç, Y. ve Güllü, M. (2017). Lise Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15 (1), 19-30.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1997). *İlköğretim Okulları, Lise ve Dengi Okullar Beden Eğitimi Dersi Öğretim Programları*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Orhun, A. (1992). Fair Play Okul Sporunda Bir Eğitim İlkesidir, *Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri "20-22 Kasım 1992"*, Ankara: H.Ü. Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu Yayın No:3, s. 412-414,
- Pehlivan, Z. (2004). Fair Play Kavramının Geliştirilmesinde Okul Sporunun Yeri ve Önemi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 49-53.
- Sezen, G. ve Yıldırım, İ. (2007). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Futbolda Fair Play'e İlişkin Olumlu ve Olumsuz Davranışlara Yaklaşımlarının İncelenmesi. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*. 2 (1).
- Sezen, G. ve Yıldırım, İ. (2003). Profesyonel ve Amatör Futbolcuların Fair Play Anlayışları Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi. 10-11 Ekim-2003. Ankara: Sim Matbaacılık . P, 13-2.
- Şebin, K. (2012). Sporu güzelleştiren evrensel kavram: "Fair-Play" (Futbol Gelişim Bülteni) <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=228&ftxtID=15815>.
- Tanrıverdi, H. (2012). Sports Ethics and Violence. *The Journal of Academic Social Science Studies*. 5 (8). 1071-1093.
- Türkmen, M. ve Varol, S. (2015). Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Ortaokul Öğrencileri Üzerinde Sportmenlik Davranışı Oluşturma Etkisinin Belirlenmesi: (Bartın İl Örneği). *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi (UGEAD)*, 1, 42-64.
- Yapan, H. T. (2007). *Spor Ahlakı*. Gaziantep: Merkez Ofset.
- Yetim, A. (2000). *Sosyoloji ve Spor*, Topkar Matbaacılık, Ankara.
- Yıldırım, İ. (1992). "Sporda Fair Play Kavramının Tarihsel Boyutları", *Spor Bilimleri II. Ulusal Kongresi Bildirileri "20-22 Kasım 1992"*, Ankara: H. Ü. Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu Yayın No:3, s.394, 398, 1992

Yıldıran, İ. (2002). Fair Play: Kapsamı, Türkiye'deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri, 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi'ne (27-29 Ekim 2002, Antalya) sunulan bildiri.

Yıldıran, İ. (2004). Fair Play: Kapsamı, Türkiye'deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 9 (4), 3-16.

Yıldıran, İ. (2005). Fair Play Eğitiminde Beden Eğitiminin Rolü. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 10 (1), 3 - 16.